

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ไก่พื้นเมือง (native chicken) เป็นไก่ท้องถิ่นของประเทศไทยที่มีหลากหลายสายพันธุ์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชน เช่น ไก่อุ ไก่ตะเภา ไก่แจ้ และไก่เบตง เป็นต้น ส่วนอีกสายพันธุ์คือ สายพันธุ์ไก่ชน เช่น เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ ไก่จี่ ไก่แดง เป็นต้น การเลี้ยงไก่พื้นเมืองถือเป็นกิจกรรมที่ควบคู่กับการเกษตรของไทยมา อย่างยาวนาน มีความผูกพัน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชนบทเป็นส่วนใหญ่ ในอดีตเกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เป็นไก่ชนเพื่อกิจกรรมการชนไก่เป็นหลัก ไก่ตัวที่ไม่เก่งหรือสายพันธุ์ไม่ดีจะถูกนำมา บริโภคและจำหน่ายให้พ่อค้าในท้องที่ ซึ่งแตกต่างกับปัจจุบันไก่ชนบางสายพันธุ์ได้พัฒนาให้เป็น ไก่ที่ผลิตเพื่อมีวัตถุประสงค์ในการบริโภคเนื้อ เนื่องจากความต้องการในการบริโภคที่สูงขึ้นใน สังคมเมือง

ไก่พื้นเมืองมีข้อดี คือจัดเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อมได้ดี สามารถใช้อาหารที่มีคุณภาพต่ำเลี้ยงได้ และด้วยคุณสมบัติของเนื้อที่มีความ เหนียวแน่นและรสชาติของเนื้อเป็นเอกลักษณ์ จึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภค ปัจจุบัน กรมปศุสัตว์มี นโยบายต่างๆ ในการสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตไก่พื้นเมืองในเชิงอนุรักษ์และเพื่อการพาณิชย์อย่าง ต่อเนื่องมีโครงการเกิดขึ้นมาอย่างมากมาย อาทิเช่นการมี จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีสาธิตการผลิตไก่พื้นเมืองเกิดขึ้นในจังหวัดต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการคัดเลือกสายพันธุ์ การ ผลิต ตลอดจนสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพในเรื่องของการตลาด การสนับสนุนให้มี โครงการ พัฒนารูปแบบการผลิต และการจัดการที่ลดความเสี่ยงต่อโรคไข้หวัดนก ดังนั้นเมื่อ เกษตรกรเริ่มเกิดความมั่นใจในการผลิต และคิดว่าสามารถจัดการควบคุมกับการระบาดของเชื้อ ไข้หวัดนกได้ ทำให้เกษตรกรทั้งรายเก่าและรายใหม่เริ่มเข้ามาสู่ธุรกิจการผลิตไก่พื้นเมืองมากขึ้น อีกครั้ง ในปี 2552 ประเทศไทย มีจำนวนไก่พื้นเมืองทั้งหมดประมาณ 61.6 ล้านตัว ส่วนใหญ่ กระจายอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีประชากรไก่พื้นเมืองคิดเป็นร้อยละ 46 รองมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ มีประชากรไก่พื้นเมืองคิดเป็นร้อยละ 28, 16 และ 10 ตามลำดับ และมีเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมากกว่า 2 ล้านครัวเรือน (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 จำนวนไก่พื้นเมืองและเกษตรกรที่ผลิตแสดงเป็นจำนวนและร้อยละรายภาค

ภาค	ไก่พื้นเมือง		อัตราส่วนร้อยละ	
	จำนวน(ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	จำนวน(ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
เหนือ	17,042,389	597,517	28	22
ตะวันออกเฉียงเหนือ	28,519,714	1,463,273	46	53
กลาง	10,091,958	320,321	16	12
ใต้	5,959,475	379,085	10	14
รวม	61,613,536	2,760,196	100	100

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด (2552)

อย่างไรก็ตามไก่พื้นเมืองก็มีข้อเสีย คือมีอัตราการเจริญเติบโตช้า แม้ว่าจะให้อาหารที่มีคุณภาพดีก็ตาม กล่าวคือ ที่อายุ 2, 4, และ 6 เดือนมีน้ำหนักตัวเพียง 0.5, 1.4 และ 1.9 กิโลกรัมตามลำดับ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เลี้ยงขาดทุน ได้หากให้อาหารดี เกษตรกรหลายรายได้หันไปผลิต ไก่ลูกผสมพื้นเมือง ซึ่งตอบสนองต่ออาหารและมีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีกว่า เมื่อประมาณปี 2544 ความนิยมในการ ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองนี้ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในหัวเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ ประมาณการว่ามีไก่ลูกผสมพื้นเมืองนี้ป้อนตลาดไม่ต่ำกว่าวันละ 3,500-4,500 ตัว (สุชน และคณะ, 2544)

ไก่ลูกผสมพื้นเมือง (crossbred native chicken) ถือเป็นไก่ที่ได้รับการพัฒนาสายพันธุ์ เพื่อให้ได้คุณลักษณะของไก่พื้นเมืองเป็นหลัก โดยนำไก่พื้นเมืองมาผสมกับไก่พันธุ์แท้หรือลูกผสมพันธุ์แท้ประเภทกึ่งเนื้อกึ่งไข่ สายเลือดของไก่ลูกผสมพื้นเมืองมีหลายประเภท คือ ประเภทสองสายเลือด ประเภทสาม สี่ และห้าสายเลือด เป็นต้น ไก่ลูกผสมพื้นเมืองถูกผลิตขึ้นมาเพื่อการค้า ทั้งนี้เนื่องจากการเจริญเติบโตเร็วและให้ผลผลิตสูง โดยมีอัตราการเติบโตดีกว่าไก่พื้นเมือง บางสายพันธุ์เป็นเท่าตัว นอกจากนี้ราคาเนื้อของไก่ลูกผสมพื้นเมืองมีราคาใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง จากข้อดีดังกล่าวทำให้ธุรกิจการเพาะเลี้ยงไก่ลูกผสมพื้นเมืองดีขึ้นเรื่อยๆ บริษัทของเอกชนหลายรายเข้ามามีบทบาทในการผลิต และการค้าลูกไก่มากยิ่งขึ้น เพราะเกษตรกรทั่วไปยังขาดไก่ที่จะนำไปเลี้ยงในจำนวนมาก อย่างไรก็ตามพบว่า การผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองมีเทคนิคและวิธีการ ผลิตที่แตกต่างกับไก่พันธุ์แท้อื่นๆ พอสมควรฟาร์มขนาดเล็กส่วนใหญ่เกษตรกรแทบจะไม่ได้ใส่ใจในการให้อาหารที่เหมาะสมกับไก่ลูกผสมพื้นเมืองโดยส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูปของไก่ประเภทอื่นๆ เช่น ไก่เนื้อ

หรือไก่ไข่ มาผลิตตลอดอายุการผลิต โดยไม่ได้คำนึงถึงในด้านราคาของอาหารและสมรรถภาพการผลิตของไก่ทำให้เกษตรกรบางรายอาจจะขาดทุนได้

เนื่องจาก จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและความต้องการบริโภคเนื้อไก่พื้นเมือง มีมากปริมาณผลผลิตจึงไม่เพียงพอโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ ด้วยลักษณะและคุณสมบัติของไก่ ลูกผสมพื้นเมือง ที่กล่าวมาข้างต้นถือว่ามีโอกาสทางการตลาด มากด้วยเช่นกันข้อได้เปรียบของเกษตรกรในพื้นที่ คือมีศูนย์บำรุงพันธุ์สัตว์จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้ด้านการผลิตที่ใกล้บ้านแล้ว ยังเป็นแหล่งผลิตลูกไก่พื้นเมืองและไก่ลูกผสมพื้นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ โดยศูนย์บำรุงพันธุ์สัตว์จังหวัดเชียงใหม่ มีการพัฒนาสายพันธุ์ไก่ไทยพันธุ์แท้ (pure breed) คือไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 มีเครือข่ายของเกษตรกรที่เริ่มพัฒนาใน อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 เป็นไก่พันธุ์พื้นเมืองไทยที่ถูกพัฒนาพันธุ์ขึ้นมาโดยความร่วมมือระหว่างกรมปศุสัตว์และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเริ่มมีการสร้างฝูงไก่พันธุ์นี้มาตั้งแต่ปี 2545 ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จัดเป็นไก่พันธุ์แท้มีศักยภาพของพันธุ์ในการผลิตไก่พันธุ์แท้และลูกผสมที่ดีในระดับอุตสาหกรรม จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรแต่ละพื้นที่ ในจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบและวิธีการจัดการผลิตที่แตกต่างกัน บางรายก็สามารถทำการผลิตได้ผลดี บางรายก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การเอาใจใส่ของเกษตรกรแต่ละราย เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีการค้นคว้าและทำการวิจัยเกี่ยวกับการผลิตไก่ พื้นเมืองหรือ ลูกผสมพื้นเมืองออกมามากหลายงานส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยด้านการทดลองเกี่ยวกับการผลิตมากกว่าทางด้านเศรษฐศาสตร์อย่างเช่น การหาสูตรอาหาร (ระดับพลังงานและโปรตีน) ที่เหมาะสม การ ผลิตในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน การปรับปรุงพันธุ์ เป็นต้น แต่ยังไม่มีการศึกษาในประเด็นของประสิทธิภาพการผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองด้วยลักษณะดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงประสิทธิภาพการผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่รวมถึงประสิทธิภาพเชิงกำไรอันเกิดจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตโดยพิจารณาราคาของวัตถุดิบให้เกิดประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นประเมินเชิงเปรียบเทียบถึงประสิทธิภาพทางเทคนิคและประสิทธิภาพเชิงกำไรของเกษตรกรผู้ ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงระดับความมีประสิทธิภาพและเพื่อทราบว่าปัจจัยใดทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อความไม่มีประสิทธิภาพการวิเคราะห์จึงใช้แนวคิดทางเส้นพรมแดนการผลิต (production frontier) และเส้นพรมแดนกำไร (profit frontier)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อทราบ ถึงการจัดการ ด้านการ ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัด เชียงใหม่
- 2) เพื่อทราบประสิทธิภาพ ทางเทคนิคการผลิตรวมทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพล ต่อประสิทธิภาพทางเทคนิคของเกษตรกรผู้ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อทราบประสิทธิภาพทางกำไรรวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ ทางกำไรของเกษตรกรผู้ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การที่สามารถเปรียบเทียบและประเมินความสามารถด้านการผลิต และด้านกำไรของ เกษตรผู้ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองให้ออกมาในรูปตัวเลขเชิงประสิทธิภาพ และทราบถึงเกษตรกรที่มี ลักษณะเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practiced) และปัจจัยที่มีผลต่อความไม่มีประสิทธิภาพ คาดว่าจากผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังต่อไปนี้

- 1) เกษตรกร สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการ ปรับปรุงหรือวางแผนการผลิตในธุรกิจของตนเองได้
- 2) หน่วยงาน ภาครัฐ สามารถใช้ผลการศึกษา เป็นข้อมูล ประกอบใน เชนงนโยบาย เพื่อการ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองและไก่ลูกผสมพื้นเมืองในอนาคตได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาประสิทธิภาพ ทางเทคนิคและประสิทธิภาพ ทางเทคนิคทาง กำไรของเกษตรกรผู้ ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2552 โดยเลือกพื้นที่ในเขต อำเภอสันทรายและอำเภอสันทรายเป็นตัวแทนการผลิต เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มี เกษตรกร ผลิตไก่ พื้นเมืองพันธุ์แท้และไก่ลูกผสมพื้นเมืองในเชิงการค้ากันมาก โดยเกษตรกรมีการเลี้ยงทั้งในรูปแบบ การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและการเลี้ยงแบบอิสระ การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านการ ผลิตและด้านกำไร โดยใช้ stochastic frontier approach